

Løftene kan ikke innfris

Betraktninger foran
valgkampen 2003

av

Fritz C. Holte

Roskva

Fritz C. Holte:
LØFTENE KAN IKKE INNFRIS
Betraktninger foran valgkampen 2003

Utgitt på forlaget Roskva, 2003
ISBN 82-996486-1-0

Trykk: NFK Digital, Oslo, 2003
Boken kan kjøpes hos alle bokhandlere.

Forord

Jeg har flere ganger møtt folk som har sagt noe i likhet med følgende:

Jeg kommer ikke til å stemme ved neste valg. Politikerne innfrir jo ikke det de lover, og det blir jo samme elendigheten uansett hvem som vinner valget.

Det vil være ødeleggende for demokratiet i Norge hvis denne mistilliten til politikerne kommer til å bli stadig mer utbredt. Skal vi kunne unngå at det kommer til å skje, trenger vi bl. a. en debatt om hva vi kan forvente av politikerne hvis den økonomiske virksomheten fortsatt kommer til å være organisert slik den er organisert nå. Dette heftet er et bidrag til en slik debatt.

De spørsmålene jeg drøfter i heftet er så omfattende at jeg har måttet forenkle for at det skal bli noenlunde lettlest. Dette har jeg gjort på to måter:

Jeg har latt være å beskjeftige meg med en del temaer det kunne ha vært nærliggende å drøfte i heftet.

Når jeg har beskjeftiget meg med et tema, har jeg sett bort fra en del forhold som i visse andre sammenhenger er viktige, men som jeg i denne sammenhengen kan betrakte som detaljer.

Jeg vil takke Ådne Cappelen, Grethe Haldorsen, Hans Christian Holte, Tone Holte, Unni Holte, Per Rikard Johansen, Asmund Rygh, Rune Skarstein og John Vedde for nyttige kommentarer. Eventuelle feil og andre svakheter som fins i heftet, er jeg selvsagt ansvarlig for.

Fritz C. Holte

Innhold

Forord 3

Innhold 4

Kapittel 1 Tyskland tvinges med i kappløpet mot bunnen 6

En kronikk i Aftenposten 6

Schrøders plan 6

Hvorfor? 7

Kappløpet mot bunnen 8

Fordeling og omfang av arbeidsløsheten 9

Problemene skyldes blant annet det økonomiske systemet 10

Kapittel 2 Litt om forholdene i Norge 11

Schrøder Light 11

Hvor mye arbeidsløshet det blir i Norge er sterkt avhengig av de internasjonale konjunktorene 12

Kapittel 3 Hva bør bli sagt i valgkampen ? 13

Arbeidsløsheten 13

Velferdsstaten 15

Kapittel 4 Den økonomiske politikken 19

Innledning til dette kapitlet og det neste 19

Politikken 19

Hva bestemmer prisutviklingen? 25

Hvorfor har rentene vært høye i Norge? 26

Hva bestemmer verdien av den norske krona? 26

Politikken påvirker arbeidsløsheten også på andre måter enn via konkurransevnen 27

Regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett 2003 27

Det vedtatte budsjettet 28

Kapittel 5 Hva kommer antakelig regjeringspartiene til å si om arbeidsløsheten i valgkampen ? 30

Referat av og kommentarer til det Per Kristian Foss sier om revidert nasjonalbudsjett 2003 30

Referat av og kommentarer til det Kjell Magne Bondevik sier om revidert nasjonalbudsjett 2003 35

Kapittel 6 Hva kommer antakelig regjeringspartiene til å si i valgkampen om kommunenes økonomi og velferdsstatens muligheter? 37

Referat av og kommentarer til uttalelser fra Kjell Magne Bondevik 37

Mine kommentarer 38

Hva kan vi vente at regjeringspartiene vil si i valgkampen? 42

Kapittel 7 Hva kommer antakelig Arbeiderpartiet til å si i valgkampen 44

Innledning 44

Sitater fra Schjøtt-Pedersens kronikk 44

Mine kommentarer 45

Kapittel 8 Hva kommer antakelig de andre partiene til å si i valgkampen? 48

Kapittel 9 Oppsummering og mine konklusjoner 50

Forholdene i dag 50

Noen virkninger av disse forholdene 50

Hva må gjøres? 51

Bli likevel ikke hjemmesitter! 52

Vedlegg 1 Mer om bruken av oljepengene 53

Bruk av oljepenger til kjøp i utlandet 53

Bør oljepengene brukes til investeringer i Norge i stedet for å plasseres i utlandet? 53

Oljepengene og eldrebølgen 54

Vedlegg 2 Partienes løfter i forrige valgkamp 57

Om forfatteren 58

Kapittel 1 Tyskland tvinges med i kappløpet mot bunnen

En kronikk i Aftenposten

Utenriksøkonomien er et godt stykke på vei organisert på samme måte i Norge og i Tyskland. Derfor kan en drøfting av det som skjer i Tyskland for tiden være en nytting innledning til en drøfting av forholdene i Norge.

I det følgende skal jeg derfor gjengi en litt modernisert versjon av en kronikk jeg skrev i Aftenposten for 4. mai 2003.

Schrøders plan

Tyskland har nå den høyeste arbeidsløsheten på fem år med 4,7 millioner arbeidsløse – nærmere 12 prosent.

15. mars holdt den tyske forbundskansleren Gerhard Schröder en tale i Forbundsdagen der han la fram en plan for hva han vil gjøre for å redusere arbeidsløsheten. Dette er noen hovedpunkter i planen:

I framtiden skal arbeidsløshetstrygd bare betales de første 12 månedene uten jobb – 18 måneder for folk over 55 år – mot opptil 32 måneder hittil. Når de nye fristene er utløpt venter en beskjedne sosialtrygd. Det skal også bli vanskeligere å avvise jobber som ”ikke passende”.

Dessuten vil regjeringen gjøre oppsigelsesvernet mykere for å ta hensyn til følgende: Jo lettere det er å si opp en arbeidstaker, desto lettere er det også å gå til ansettelse av nye folk. Fleksibiliteten øker.

I tillegg kommer flere egenandeler og færre monopolordninger i helsesektoren, litt lavere trekk for

syketrygd, og en forsiktig justering av pensjonsordningene. ”Enten moderniserer vi oss selv eller vi vil bli modernisert av markedets ubønhørlige krefter” sa kansleren. Hans sosialdemokratiske gruppe i Forbundsdagen satt tause, for det store flertall av dem er fagorganiserte som har brukt sine liv til å bygge ut de ordninger som nå blir barbert. (Kilde: Bl.a. Aftenposten for 17/3)

Schrøders forslag ble møtt med så sterk kritikk fra en rekke partifeller at det ble snakket om et opprør mot han. Mange på venstresiden i SPD (det sosialdemokratiske partiet) mener at forslagene vil avskaffe SPDs sosialpolitiske grunnlag og dermed partiets eksistensberettigelse.

Det ble innkalt til ekstraordinært landsmøte i SPD 1. juni. Der satte Schröder inn sin stilling på å få forslagene vedtatt, og det klarte han.

Hvorfor?

Situasjonen er absurd. Aldri har produktiviteten vært høyere i Tyskland enn nå. Det burde gi økonomisk grunnlag for at det tyske samfunnet skulle kunne være bedre enn noensinne. Likevel foreslår Schröder tiltak som fører til skjevare inntektsfordeling, dårligere oppsigelsesvern og avvikling av en rekke velferdstiltak. Hvorfor?

Det aller meste av Tysklands utenrikshandel er handel med andre industriland, og mellom industrilandene er det langt på vei frihandel og fri flyt av kapital. Derfor er det viktig for Tyskland å ha en tilfredsstillende konkurranseevne overfor andre industriland. Hvis konkurranseevnen, - slik den er nå - er dårlig, vil nemlig Tyskland få en ”urimelig stor” andel av den samlede arbeidsløsheten i industrilandene. Schröder ser det derfor som nødvendig å prøve å forbedre Tysklands konkurranseevne overfor andre industriland. Med de reglene

som gjelder nå for handel og kapitaloverføringer har han med ett unntak små muligheter for å forbedre den ved hjelp av andre virkemidler enn de han nevnte i talen.

Unntaket er støtte til forskning og undervisning for å få raskere overgang til ny produksjonsteknikk, og dermed raskere økning i produktiviteten. Men det vil ta noe tid før en kan oppnå de tiltenkte resultatene av slike tiltak, og Schrøder følte nok at han trenger resultater fort.

Kappløpet mot bunnen

Hvis Schrøders bruk av sin medisin mot arbeidsløshet fører til at Tysklands konkurranseevne overfor andre industriland forbedres, betyr det at andre industrilands konkurranseevne overfor Tyskland svekkes. Svekkelsen vil antakelig skape problemer for dem. Dette kan føre til at vi får en utvikling av denne typen:

For å styrke innenlandske bedrifers konkurranseevne prøver det enkelte lands myndigheter å gi innenlandske bedrifter bedre rammebetingelser enn utenlandske. Det blir en konkurranse mellom landene om hvilke land som har de mest bedriftsvennlige rammevilkårene, dvs. det mest fleksible arbeidslivet, den mest bedriftsvennlige infrastrukturen, osv. Konkurransen får bl.a. disse virkningene:

Stadig dårligere oppsigelsesvern.

Tiltak for å henge med i konkurransen om en bedriftsvennlig infrastruktur, fører med seg kostnader. Det gjør det enda vanskeligere for myndighetene å finansiere ønskelige tiltak. Med andre ord, det som er blitt kalt "den offentlige fattigdommen" øker. Økningen bidrar til at velferdsstaten forvitrer.

Det blir stadig mindre spillerom for hva myndighetene og fagforeningene kan gjøre bortsett fra å prøve å sørge for at innenlandske bedrifter får minst like gode rammebetingelser som sine utenlandske konkurrenter. Dette fører til en følelse av politisk maktesløshet i store deler av befolkningen, og svekker derfor demokratiet.

Konkurransen mellom landene om hvilke land som har de mest bedriftsvennlige rammevilkårene blir av noen kalt *kappløpet mot bunnen*. At ordene ”mot bunnen” blir brukt skyldes, som pekt på foran, at kampen om konkurranseevnen fører til at forholdene på flere måter blir verre.

Fordeling og omfang av arbeidsløsheten

Kampen mellom landene om konkurranseevnen er for en stor del en kamp om hvordan samlet arbeidsløshet skal fordeles mellom dem. Denne siden av kampen er lite ønskelig fordi den kan føre til et kappløp mot bunnen som først og fremst rammer de svakeste i samfunnet.

Av flere grunner påvirker kampen om konkurranseevnen også samlet arbeidsløshet i industrilandene.

For det første: Jo lettere det er å si opp folk, desto mindre risikabelt er det å ansette folk (jf. foran). Dette trekker i retning av at samlet etterspørsel etter arbeidskraft i industrilandene øker, og at arbeidsløsheten derfor blir lavere.

For det andre: Det fins i dag både mange arbeidsledige og en god del ubesatte arbeidsplasser. Når ledigheten er så høy som den er, skyldes det bl.a. at mange lar være å ta jobber de kan få, fordi de synes at disse jobbene ”ikke passer” (jf. foran). Ved både å svekke velferdsordningene og å gjøre det vanskeligere å avvise arbeid som er tilvist fra arbeidskontorer, vil flere føle seg nødt til å ta jobber de ikke synes passer dem. Det trekker i retning av lavere arbeidsløshet.

For det tredje: Kampen om konkurranseevnen fører til at det enkelte land prøver å være tidligst mulig ute med å ta i bruk ny produksjonsteknikk. Det føres derfor en økonomisk politikk som resulterer i at teknikken i industrilandene endres stadig raskere. Og jo raskere den endringen er, desto vanskelige blir det for mange arbeidstakere og mange bedrifter å tilpasse seg til nye forhold og nye krav. Dette trekker i retning av at kampen om konkurranseevnen fører til økt arbeidsløshet.

Vi kan ikke være sikre på om kampen om konkurranseevnen alt i alt bidrar til lavere eller høyere samlet arbeidsløshet i industrilandene. En årsak til dette er at mens to av de virkningene som er nevnt foran trekker i retning av lavere ledighet, trekker den tredje i motsatt retning; og vi vet ikke hvor sterk hver av dem er. Dessuten er forholdene mer kompliserte enn skissert foran. Kampen om konkurranseevnen har flere virkninger på arbeidsløsheten enn dem jeg har kunnet rette søkelyset mot her.

Problemene skyldes blant annet det økonomiske systemet

De problemene som er drøftet foran, skyldes bl.a. det nåværende økonomiske systemet, dvs. den måten den økonomiske virksomheten er organisert på. Derfor er det viktig å være oppmerksom på at systemet i siste instans er et resultat av valg mennesker har gjort. (Mer om dette i Kapittel 9)

Kapittel 2 Litt om forholdene i Norge

Schrøder Light

Frihandel spiller en dominerende rolle i organiseringen av Norges kontakt med andre land. Frihandelen fører til at vi handler mye med andre land. Den store utenrikshandelen vår gjør det svært viktig for oss å prøve å sørge for at konkurranseevnen blir "god nok".

Nødvendigheten av å prøve å sørge for god nok konkurranseevne fører til at Norge blir tvunget med i kappløpet mot bunnen. De virkemidlene vi bruker i det kappløpet svekker velferdsstaten.

Jeg kaller dette problemet som er skissert foran "Schrøder Light". "Schrøder" brukes i navnet fordi problemet langt på vei er det samme som det problemet Tysklands forbundskansler Schrøder står overfor. (Mer om Schrøders problem i Kapittel 1).

"Light" brukes i navnet fordi problemet er mindre i Norge enn i Tyskland bl.a. av følgende grunner:

Det er mye mindre arbeidsløshet i Norge enn i Tyskland.

Oljeinntektene har gjort Den norske stat rik, mens Den tyske stat har stor gjeld.

Gjenforeningen med Øst-Tyskland skaper økonomiske problemer for Tyskland.

Hvor mye arbeidsløshet det blir i Norge er sterkt avhengig av de internasjonale konjunktorene

Med "Norges markedsandeler" mener vi Norges andeler av salget på markeder der det selges både norske og utenlandske produkter.

Selv om Norge skulle klare å sørge for god konkurransevne, er ikke dette nødvendigvis nok til at vi kan unngå høy arbeidsløshet i Norge. "God nok" konkurransevne vil riktignok føre til forholdsvis høye markedsandeler. Produksjonen i norske konkurranseutsatte bedrifter vil imidlertid likevel være lav hvis dårlige internasjonale konjunkturer fører til at etterspørslen etter produkter er lav, og lav produksjon i norske konkurranseutsatte bedrifter vil føre til høy arbeidsløshet i Norge.

Den sterke avhengigheten av de internasjonale konjunktorene skyldes i høy grad at vi har hatt omfattende frihandel de siste tiårene. Frihandelen er nemlig en viktig årsak til at Norges økonomi etter hvert er blitt stadig sterkere sammenvevd med andre lands økonomier, og det er den sammenvevingen som gjør at Norge påvirkes så sterkt av de internasjonale konjunktorene.

Kapittel 3 Hva bør bli sagt i valgkampen ?

Selv om valget til høsten er valg til kommune- og fylkesstyrer, må vi regne med at mye av valgkampen kommer til å dreie seg om rikspolitiske saker. De viktigste av disse vil antakelig være at arbeidsløsheten bør bli lavere og at velferdsstaten bør bevares. Hva det enkelte parti kommer til å si om disse spørsmålene, vil avhenge dels av det bildet partiledelsen har av de faktiske forhold, og dels av et ønske om å sanke stemmer.

I dette kapitlet skal jeg forutsette at partiene ser bort fra ønsket om stemmesanking, og bare tar sikte på å orientere velgerne om forholdene slik de er. Jeg tror selvsagt ikke at det kommer til å skje. Men drøftinger som bygger på denne forutsetningen kan skape et interessant sammenligningsgrunnlag hvis vi under valgkampen ønsker å vurdere det partiene sier.

Arbeidsløsheten

Et parti som ser bort fra ønsket om stemmesanking bør langt på vei si noe i likhet med dette:

Vi kan bidra til lavere innenlands arbeidsløshet ved å bli en av vinnerene i kappløpet mot bunnen. Men vi kommer neppe til å bli en av vinnerne, for det forutsetter at den norske velferdsstaten bygges ned i et tempo som ikke vil komme på tale.

Hvor mye arbeidsløshet det er i Norge avhenger for en stor del av de internasjonale konjunktorene. De kan vårt parti ikke påvirke.

Vårt parti er derfor ikke i stand til å sørge for lav ledighet.

Hva kan et parti tenkes å si uten å love for mye

Her er en skisse av hva et parti kan si om hva det kommer til å gjøre hvis det får regjeringsmakt:

Vi vil sette i verk visse tiltak som vil føre til at arbeidsløsheten blir mindre enn den ellers ville ha blitt. Men vi vil ikke underslå følgende: Tallet på arbeidsplasser som vil bli bevart eller skapt av disse tiltakene, vil være lite sett i forhold til at vi nå har 100 000 registrerte ledige, dvs. ca. 4% av arbeidsstyrken. (Med arbeidsstyrken mener vi dem som er i arbeid pluss de registrerte arbeidsløse.)

Vi vil ikke bruke tiltak som vil være populære på kort sikt, men som på litt lengre sikt vil øke arbeidsløsheten. Bl.a. bør vi ikke bevilge mer penger til "gode formål" da dette vil føre til betydelig raskere prisstigning hos oss enn i andre land. En slik prisutvikling vil jo svekke konkurransevnen og derfor bidra til økt arbeidsløshet.

Utredningsresultater partiene bør informere om i valgkampen

Finansdepartementet, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå har laget en del utredninger som er relevante for drøftinger av hvor mye arbeidsløshet vi antakelig kommer til å få i årene framover. (Jeg har lest noen av utredningene forholdsvis grundig, og skimlet andre. Det er sikkert også blitt laget relevante utredninger jeg ikke er kjent med.)

Alle de tre nevnte institusjonene – dvs. Finansdepartementet, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå – mener at arbeidsløsheten vil fortsette å øke en tid framover, og at den gjennomsnittlige arbeidsløsheten for hele året vil bli høyere i 2004 enn i 2003. (Se tabell 3.1)

Et parti som ønsker å gi velgerne best mulig informasjon om hva de kan vente seg, bør informere dem om disse utredningene i valgkampen.

Tabell 3.1

Prognoser for arbeidsløshet i prosent av arbeidsstyrken

	Statistisk Sentralbyrå	Finans- departementet	Norges Bank
2003	4.4	4.4	4 ½
2004	4.7	4.6	4 ¾
2005	4.4		4 ¾

Til sammenligning: Registrert ledighet i 2002: var 3.9 prosent.

Tallene er et utdrag av en tabell på s. 16 i ”Økonomiske analyser 3/2003”, utgitt av Statistisk sentralbyrå. Se denne tabellen for opplysninger om kildene for prognosene fra Finansdepartementet og Norges Bank.

Jeg kan også anbefale denne publikasjonen fra Statistisk sentralbyrå: Notater 2003/43. Ådne Cappelen m.fl.: Makroøkonomiske konsekvenser av lavere aktivitet i oljevirkksomheten framover. Publikasjonen fins på Internett. (adresse: www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2003-06-05-01.html)

Velferdsstaten

Et parti som ser bort fra ønsket om stemmesanking bør langt på vei si noe i likhet med dette:

Norge er inne i en utvikling der velferdsstaten svekkes på noen områder, og videreutvikles på andre, og der svekkelsene er et

mer dominerende trekk enn videreutviklingene. Alt i alt svekkes altså velferdsstaten. Så lenge Norge opprettholder hovedtrekkene i sitt nåværende økonomiske system er det umulig å snu denne utviklingen. I begrunnelsen for at det er slik, spiller vurderingene av mulighetene for effektivisering en viktig rolle.

Effektiviteten i produksjonen av velferdstjenester

Noen mener at "produksjonen av velferdstjenester" kan skje mye mer effektivt enn i dag, og at dette kan oppnås bl.a. på disse måtene:

Privatisering, dvs. overlate til private å yte tjenester som det offentlige yter nå.

Konkurranseutsetting, dvs. la det offentlige beholde ansvaret for at visse tjenester blir ytet, men la private bedrifter og offentlige institusjoner konkurrere om hvem som kan yte disse tjenestene best og billigst.

Redusere bemanningen i offentlige institusjoner som yter velferdstjenester. Bl. a. kan tallet på ansatte i kommunale sykehjem reduseres.

Omorganisere stat og kommuner, f. eks. ved å slå sammen kommuner.

Vær oppmerksom på følgende:

Det fins ulike syn på om privatisering vil øke effektiviteten. (Mer om dette i filene H 93 - H 94 og H 97 – H 102 på nettsiden www.fritzholte.com.)

Det fins eksempler på at konkurranseutsetting har ført til bedre og/eller billigere tjenesteyting. Men det fins også

eksempler på det motsatte. (Mer om dette i fil H 44 på nettsiden www.fritzholte.com. Se også Hallvard Bakkes kommentar på side 2 i Dagsavisen for 4. august 2003.)

Færre ansatte i offentlige institusjoner som yter velferdstjenester vil ofte føre til lavere kvalitet på tjenestene. Færre ansatte kan også skape stress som fører til at mange av personalet blir arbeidsuføre tidligere enn de ellers ville ha blitt. Denne virkningen er verken de eller samfunnet tjent med.

Sammenslåing av kommuner kan ha uønskede virkninger ved at avstanden - både geografisk og på andre måter - blir større mellom kommuneledelsen og de som bor i kommunene. For øvrig fins det mange steder lokal motstand mot foreslåtte sammenslåinger.

Bl. a. på grunnlag av det som er pekt på foran mener vi i vårt parti at effektiviteten i produksjonen av velferdstjenester kan økes *noe*. Men vi vet ikke *hvor mye* den kan øke, og vi har heller ikke godt begrunnede gjetninger om dette.

Kan vår velferdsstat gjøres ”god nok” ved å effektivisere produksjonen av velferdstjenester?

I dag er det store mangler ved ytingen av velferdstjenestene, noe som bl.a. viser seg ved at mange kommuner ikke klarer å yte ”de tjenestene de er pålagt å yte” på en tilfredsstillende måte. At vi av hensyn til sysselsettingen - i hvert fall til en viss grad - må delta i kappløpet mot bunnen, trekker i retning av at manglene kommer til å bli stadig større.

Manglene er altså store. Mulighetene for å effektivisere produksjonen er neppe like store. Derfor må vi regne med at det vil være umulig å skape og opprettholde en tilfredsstillende velferdsstat utelukkende ved å effektivisere produksjonen av velferdstjenester.

En skisse av hva et parti kan tenkes å si uten å love for mye

Her er en skisse av hva et parti kan si om hva det kommer til å gjøre hvis det får regjeringsmakt.

Hvis vi får regjeringsmakt vil vi foreta en streng prioritering av velferdstiltakene, og på den måten sørge for at de viktigste velferdstjenester blir ytt. (Her bør partiet nevne hvilke ytelser det vil prioritere. For å gjøre informasjonen om hva partiet står for tydeligst mulig, bør det også si hvilke velferdstjenester det ikke vil prioritere.)

Kapittel 4 Den økonomiske politikken

Innledning til dette kapitlet og det neste

Høyre og Kristelig Folkeparti har hatt regjeringsmakt siden Stortingsvalget i 2001. Det virker rimelig å anta at i den kommende valgkampen vil disse partiene vise til den politikken de har ført og hevde at den politikken bør videreføres.

I neste kapittel gjør jeg rede for hvordan finansminister Foss fra Høyre og statsminister Bondevik fra Kristelig Folkeparti kommenterer den politikken som er blitt ført.

For å gi leserne et grunnlag for å kunne bedømme de kommentarene, gjør jeg i dette kapitlet, rede for hvilken politikk som er blitt ført.

Politikken

Konkurransesevnen

Regjeringen sier at dens viktigste mål er lavere arbeidsløshet. Den sier også at en politikk for lavere arbeidsløshet først og fremst må være en politikk for å forbedre konkurransesevnen. Inntil noe annet blir sagt skal jeg derfor i det følgende se bort fra at arbeidsløsheten kan reduseres på andre måter enn gjennom bedre konkurransesevne.

Under ellers like vilkår vil konkurransesevnen bli bedre

jo lavere skatter og avgifter som må betales av konkurransetsatte bedrifter. (Med konkurransetsatte bedrifter menes her norske bedrifter som konkurrerer med utenlandske bedrifter.)

jo saktere det innenlandske prisnivået øker

jo lavere renter konkurranseutsatte bedrifter må betale på lån i norske banker.

jo mindre verdt den norske krona er, målt i forhold til andre lands penger.

En av påstandene foran er at konkurranseevnen er bedre jo mindre verdt den norske krona er, målt i forhold til andre lands penger: Her er et eksempel som illustrerer dette:

Sett at det koster en norsk bedrift 10 kroner å produsere 1 kilo av en bestemt vare. Hvis kursen på dollar er 5 kroner per dollar, vil følgelig bedriftens produksjonskostnader (målt i amerikanske penger) være 2 dollar per kg. Men hvis verdien av norske kroner blir halvert i forhold til verdien av dollar, blir kursen 10 kroner per dollar. Det betyr at det koster den norske bedriften 1 dollar å produsere 1 kg. En reduksjon av produksjonskostnadene fra 2 til 1 dollar per kg, forbedrer bedriftens konkurranseevne over amerikanske bedrifter.

Målene for politikken som skal forbedre konkurranseevnen

Regjeringen har disse målene:

Prisnivået bør ikke øke med mer enn 2.5 % per år.

Lavere rentenivå enn i dag.

Svakere krone. (Det betyr at målt i forhold til verdien av andre lands penger bør den norske krona være mindre verdt enn nå.)

Lave skatter.

Målene for prisutviklingen, rentenivået og verdien av den norske krona er avledet av målet om at konkurranseevnen skal være så god at det blir lite arbeidsløshet i Norge.

Det er også en sammenheng mellom målet om lave skatter og målet om god konkurranseevne. Men målet om lave skatter skyldes også andre forhold. Særlig for regjeringspartiet Høyre er det viktig å få oppfylt dette målet. I valgkampen høsten 2001 lovet nemlig Høyre å sørge for at skattene ville bli lavere hvis partiet Høyre vant valgkampen.

Virkemiddel: Henstillinger til partene i arbeidslivet

Som et av leddene i politikken for å prøve å unngå rask prisstigning, kommer Regjeringen med denne henstillingen til arbeidstakerne og arbeidsgiverne foran inntektsoppgjørene: Bli enige om å øke lønningene forholdsvis lite.

Virkemiddel: Statsbudsjettet

Skattene.

Den økonomiske virksomheten i Norge inndeles iblant i "oljevirkosomhet i havområdene utenfor Norge" og "økonomisk virksomhet i Fastlands-Norge". Med "skattene" menes i det følgende "skatter og avgifter på økonomisk virksomhet i "Fastlands-Norge".

Dette er en utbredt økonomisk teori::

Jo høyere skattene og avgiftene er, desto lavere inntekter har skattebetalerne igjen etter at skattene er betalt.

Jo lavere inntekter skattebetalerne har igjen etter at skattene er betalt, desto lavere er deres etterspørsel.

Jo lavere skattebetalernes etterspørsel er, desto lavere er den samlede etterspørselen i Norge.

Jo lavere den samlede etterspørselen i Norge er, desto saktere stiger det norske prisnivået.

I følge dette resonnementet kan høye skatter tenkes brukt for å bidra til lav innenlandsk prisstigning. Riktignok tilsier hensynet til konkurranseevnen at konkurranseutsatte bedrifter bør betale lave skatter. Beskatningen kan imidlertid utformes slik at disse bedriftene betaler lave skatter og de øvrige skattebetalerne betaler høye skatter.

Det er imidlertid ikke aktuelt for Regjeringen å bruke høye skatter. Som alt nevnt er det nemlig et viktig mål for Regjeringen at skattene skal bli stadig lavere.

Utgiftene.

Det er en utbredt økonomisk teori:

Noen av utgiftene på statsbudsjettet er bevilgninger som skal brukes til statens kjøp av varer og tjenester. Disse utgiftene skaper økt etterspørsel etter norske produkter.

Resten av utgiftene på statsbudsjettet er overføringer fra staten til andre. Disse "andre" er først og fremst kommuner, personer og private bedrifter. Overføringene øker mottakerens inntekter, og fører derfor til at de øker sin etterspørsel etter bl.a. norske produkter.

Begge typene av utgifter fører følgelig til økt etterspørsel etter norske produkter. Jo høyere den etterspørselen er, desto raskere stiger prisene. Det innebærer at under

ellers like vilkår stiger det norske prisnivået raskere jo større utgiftene på statsbudsjettet er.

Bruken av oljepenger

Utgiftene på statsbudsjettet finansieres dels av skattene og dels ved å bruke oljepenger, dvs. bruke av inntekter Staten har fått som følge av oljevirkosomheten i havområdene utenfor Norge.

Fordi skattene reduserer den samlede etterspørselen mens utgiftene øker den, har vi følgende sammenheng: Jo større utgiftene på statsbudsjettet er i forhold til skattene, desto større blir samlet etterspørsel, og desto sterkere bidrar følgelig statsbudsjettet til innenlandsk prisstigning. Med andre ord, jo mer oljepenger staten må bruke for å få finansiert utgiftene på statsbudsjettet, desto sterkere bidrar følgelig statsbudsjettet til prisstigning.

For å unngå at statsbudsjettet bidrar for sterkt til innenlandsk prisstigning, har Stortinget vedtatt en såkalt handlingsregel for bruken av oljepenger. Den går ut på at inntil videre skal Staten kunne bruke forventet avkastning av fondet, men ikke bruke av selve fondet.

Partiene er litt uenige om hvor mye handlingsregelen bør kunne fravikes når det er dårlige internasjonale konjunkturer.

En del økonomer, blant dem sjefsøkonom Nils Terje Furunes i Gjensidige Nor, hevder at vi kan bruke mer av oljepengene enn noen av partiene foreslår, uten at dette vil føre til "for rask" prisstigning.

Her er min vurdering: Det fins en grense hvor mye vi kan bruke av oljepengene uten at dette vil føre til at rentenivået blir "for høyt" og eller prisene øker "for raskt". Men min gjetning om hvor denne grensen går, må bygge på et meget tynt grunnlag.

NB! Det er viktig at vi må regne med at det fins en grense for hvor mye vi kan bruke av oljepengene. At det fins en slik grense er nemlig enn av forutsetningene for at vi har Schrøder Light i Norge.

Mer om bruken av oljepenger

I Vedlegg 1 på slutten av dette heftet står mer om virkningene av å bruke oljepenger.

Virkemiddel: Overlate til Norges Bank å fastsette rentene

En teori om sammenhengen mellom rentesatser og samlet etterspørsel

Denne teorien er nokså utbredt, og er en teori Regjeringen støtter seg til:

1. Mange personer har lån. Jo høyere renter de må betale på lånene ,desto mindre penger har de igjen til kjøp av forbruksvarer etter at rentene er betalt. Jo høyere rentenivået er, desto lavere blir følgelig etterspørselen etter forbruksvarer.
2. Mange bedrifter må låne penger hvis de ønsker å investere. Jo høyere renter de må betale på lånene , desto færre tenkelige investeringer blir lønnsomme. Jo høyere rentenivået er, desto lavere blir følgelig etterspørselen etter investeringsvarer .
3. Det følger av punktene 1 og 2 og en del andre forhold at jo høyere det innenlandske rentenivået er, desto lavere blir samlet innenlandsk etterspørsel.

Signalrenten

Norges Bank fastsetter en rentesats som blir kalt "signalrenten" fordi den blir retningsgivende for hvilke rentesatser andre norske banker gir på innskudd og på utlån. Ifølge de teoriene som er referert foran, har vi følgende sammenhenger:

Jo høyere signalrenten er, desto lavere er samlet etterspørsel etter produkter,

Jo lavere samlet etterspørsel etter produkter er, desto saktere øker prisene.

Av dette følger:

Jo høyere signalrenten er, desto saktere øker prisene

Forskriften for pengepolitikken

Med *pengepolitikken* menes myndighetenes tiltak for å påvirke rentenivået og pengemengden. Stortinget har overlatt til Norges Bank å føre pengepolitikken, men har gitt en forskrift for hvordan den skal føres. Forskriften går ut på at Norges Bank ved hjelp av pengepolitikken skal sørge for at den innenlandske prisstigningen blir ca. 2.5 % per år.

Hva bestemmer prisutviklingen?

Hvis vi ser bort fra forhold som skaper kortsiktige endringer i prisutviklingen, bestemmes prisutviklingen av følgende:

Stortingets vedtak om at Norges Bank skal føre en slik pengepolitikk at prisene stiger med gjennomsnittlig 2.5 % per år.

Norges Banks evne til å finne fram til en signalrente som fører til at prisene stiger med gjennomsnittlig 2.5 % per år.

Hvorfor har rentene vært høye i Norge?

Både lønnsøkninger og oljepenger bidrar til at prisene øker. Under ellers like vilkår gjelder derfor dette:

Jo lavere lønnsøkninger inntektsoppgjørene fører til, og jo mindre oljepenger staten bruker, desto lavere kan rentenivået være uten at prisene øker med mer en 2.5 % per år.

Myndighetene ønsker at rentenivået skal være lavere enn det har vært de senere årene. Derfor oppfordrer regjeringen til modererte inntektsoppgjør, og derfor har Stortinget fastsatt en handlingsregel som begrenser bruken av oljepenger. Men i konflikten mellom målet om lav prisstigning og målet om lavt rentenivå, har målet om lav prisstigning vært prioritert. Dette er en viktig grunn til at vi har hatt et høyt rentenivå i Norge i de senere årene.

Hva bestemmer verdien av den norske krona?

Med *valutahandlerne* skal jeg i det følgende mene dem som kjøper og selger valuta.

Verdien av krona bestemmes av valutahandlernes tilbud av og etterspørsel etter kroner på internasjonale valutamarkeder. Tilbudet og etterspørselen avhenger bl.a. av hva valutahandlerne venter vil skje i framtida., og det påvirkes bl.a. av hva de venter vil skje i Norge. Derfor påvirkes verdien av krona av hvilken politikk som føres i Norge. Men tilbudet av og etterspørselen etter kroner påvirkes også av hva som skjer utenfor Norge. Derfor er det langt fra slik av norske

myndigheter gjennom sitt valg av politikk kan bestemme hvor mye krona skal være verdt.

Politikken påvirker arbeidsløsheten også på andre måter enn via konkurranseevnen

Hittil har jeg sett bort fra at myndighetene kan redusere arbeidsløsheten også på andre måter enn ved å forbedre konkurranseevnen. Her er et aktuelt eksempel på at dette er en forenkling:

Sett at myndighetene bevilger penger til reparasjon av nedslitte skoler, og at bevilgningen er så stor at 5 000 personer som tidligere har vært arbeidsløse, blir sysselsatte med reparasjonene.

Én virkning av dette er at 5 000 personer som tidligere har vært arbeidsløse, kommer i arbeid. Denne virkningen kaller jeg den direkte virkningen.

En direkte virkning vil vanligvis trekke med seg såkalte ringvirkninger. Eksempel: Tidligere arbeidsløse som får arbeid med å reparere skoler, tjener mer enn før. Dette fører antakelig til økt etterspørsel etter forbruksvarer, og derfor også til lavere arbeidsløshet.

I dette heftet er det vanligvis en akseptabel forenkling å se bort fra de direkte virkningene og de ringvirkningene de skaper. Men direkte virkninger vil sikkert bli nevnt i den kommende valgkampen.

Regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett 2003

Hvor store er de foreslåtte endringene i satsbudsjettet, sett i forhold til statsforvaltningens samlede utgifter?

Endringene i makrostørrelsene

Med *makrostørrelsene* i statsbudsjettet mener vi de samlede utgiftene, de samlede inntektene, de samlede skattene og bruken av oljepenger.

Regjeringen anslår at statsforvaltningens samlede utgifter i 2003 vil bli 580 milliarder kroner (Tabell 2.16 i revidert nasjonalbudsjett for 2003). De foreslåtte endringene i utgiftene er 1,6 milliarder , dvs. mindre enn 0.3 % av de samlede utgiftene . Målt i prosent av de samlede utgiftene, er de foreslåtte endringene i skattene og bruken av oljepenger enda mindre.)

Endringene i sammensetningen av den enkelte makrostørrelse.

De endringene som foreslås er små, og de fleste av dem er ikke tiltak mot arbeidsløshet. Her er et eksempel. Den største endringen som foreslås er en økning i utgiftene til dagpenger (antakelig til arbeidsløse) på 2.5 milliarder kroner. Økningen er antakelig en justering som skyldes at det er blitt flere arbeidsløse enn tidligere antatt. Den er i så fall ikke et tiltak for redusere arbeidsløsheten.

Det vedtatte budsjettet

Hva foreslo de andre partiene?

Under drøftingene av Revidert nasjonalbudsjett foreslo ”de partiene som er representert på Stortinget, men ikke er med i Regjeringen” visse endringer i statsbudsjettet. Disse endringene avvek fra endringene i Regjeringens forslag. For makrostørrelsene – dvs. de samlede utgiftene, de samlede skattene og bruken av oljepenger, var avvikene meget små sett i forhold til statsforvaltningens samlede utgifter. Jeg har

ikke full informasjon om hvilke endringer som ble foreslått i sammensetningen av den enkelte makrostørrelse.

Hva vedtok Stortinget?

De endringene i statsbudsjettet som ble vedtatt i Stortinget, var et kompromiss mellom Regjeringens og opposisjonspartienes forslag. Kompromisset førte til et statsbudsjett som avviker meget lite fra det budsjettet Stortinget vedtok høsten 2002.

Revidert nasjonalbudsjett 2003

I Stortingsmelding nr 2 2002/2003 Revidert nasjonalbudsjett 2003 foreslo Regjeringen at "bruken av oljepenger" skulle øke, sammenlignet med "det statsbudsjettet for 2003" som ble vedtatt høsten 2002. De opplysningene som er gitt i Finansdepartementets informasjonshefte av 15. mai 2003 om denne økningen spriker noe. (Se. s. 2-4 og s. 7-8.) Jeg har valgt å holde meg til tallene i tabellen på s. 7-8. Valget er uten betydning for mine vurderinger av budsjettet.

Kapittel 5 Hva kommer antakelig regjeringpartiene til å si om arbeidsløsheten i valgkampen?

Antakelig kommer både Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre til å si at en fortsettelse av Regjeringens nåværende politikk vil føre til lavere arbeidsløshet. Og antakelig vil de begrunne dette på samme måte som Per Kristian Foss og Kjell Magne Bondevik har begrunnet at Revidert nasjonalbudsjett statsbudsjett vil føre til lavere arbeidsløshet. Jeg skal derfor si litt om de begrunnelsene .

Referat av og kommentarer til det Per Kristian Foss sier om revidert nasjonalbudsjett 2003

Dersom jeg har forstått Foss rett hevder han dette:

Regjeringens politikk fører til lavere renter og svakere krone og derfor også til lavere arbeidsløshet.

Det er tre ledd i denne påstanden. Jeg skal drøfte dem i tur og orden.

Rentene

Per Kristian Foss

Dersom jeg har forstått Foss riktig, hevder han dette:

Når Norges Bank nylig satte ned signalrenten nokså mye skyldtes dette at Regjeringen gjennom sin finanspolitikk har gjort det mulig å sette ned renten uten at det fører til ”for rask” prisstigning. Med andre ord, renteendringen viser at Regjeringens politikk virker som tilsiktet.

Min kommentarer

Det virker lite trolig at Regjeringens økonomiske politikk - som altså ikke blitt endret på en god stund- kan ta æren for at vi får rentenedsettelse som er mye større enn på lenge. Sannsynligvis skyldes rentenedsettelsene for en stor del at

Den oppgaven Norges Bank har fått fra Stortinget er å sørge for at det norske prisnivået øker med ca. 2.5 % per år, verken betydelig raskere eller betydelig saktere. I perioden før de store rentekuttene ”bommet” banken i sin rentepolitikk på en slik måte at prisene steg mye saktere enn tilsiktet. Antakelig er de store rentekuttene bl.a. en reaksjon som tar sikte på å kompensere for denne bommen.

I konkurranseutsatt norsk næringsliv har arbeidsløsheten økt kraftig det siste halve året. Norges Bank blir anklaget for å ha bidratt til denne utviklingen ved å sørge for at rentenivået i Norge har vært ”for høyt”.

Svekkelsen av krona

Per Kristian Foss

Dersom jeg har forstått Foss rett, hevder han følgende:

Regjeringens politikk for bruk av oljepenger vil føre til at krona blir svekket.

Hvis Stortinget vedtar å bruke mer oljepenger enn Regjeringen foreslår, vil krona ikke bli svekket.

Drøftingene i det følgende bygger på at Foss har hevdet dette.

Mine kommentarer

Med *valutahandlerne* mener jeg dem som kjøper og selger valuta.

Verdien av krona bestemmes som nevnt foran av valutahandlernes tilbud av og etterspørsel etter kroner i internasjonale valutamarkeder.

Hvis følgende betingelser hadde vært oppfylt, ville Foss hatt dekning sine for påstander:

1. Det er en fast sammenheng mellom på den ene siden hvor mye oljepenger Norge bruker, og på den andre siden tilbudet av og etterspørselen etter kroner. Sammenheng er slik at jo mer oljepenger vi bruker, desto mer vil den norske krona bli verdt.
2. Foss kjenner sammenhengen mellom "vår bruk av oljepengene" og "hva som vil skje med verdien av den norske krona".
3. Ut fra dette kjennskapet vet Foss at han har dekning for sine påstander.

Det kan argumenteres for at disse forutsetningene ikke er oppfylt.

1. Tilbudet av og etterspørselen etter krone påvirkes av hva valutahandlernes forventninger, dvs. av hva de venter vil skje i tiden framover.
2. Det er neppe tvil om at valutahandlernes forventninger påvirkes bl.a. av det Norges Bank sier og gjør. Det er sterk grunn til å tro at den betydelige reduksjonen av verdien av norske kroner for kort tid siden hovedsakelig skyldes det store rentekuttet i

Norges Banks signalrente, og sentralbanksjefens uttalelser om at han regner med flere rentekutt. Men som pekt på foran , blir det Norges Bank sier og gjør, ikke entydig bestemt av Regjeringens politikk for bruk av oljepenger.

3. Valutahandlernes forventninger påvirkes bl. a. av det som skjer i andre land, og det blir i hvert fall ikke bestemt av Regjeringens politikk.
4. Ingen, heller ikke Foss, har fullt kjennskap til hva som bestemmer valutahandlernes forventninger.

Min konklusjon blir derfor at det må være store innslag av synsing i det grunnlaget Foss har for å komme med sine påstander:

Hvis Regjeringen får støtte i Stortinget for sin politikk for bruk av oljepenger, vil svekkelsen av den norske krona fortsette.

Hvis Stortinget vedtar å bruke mer oljepenger enn Regjeringen foreslår, vil svekkelsen av den norske krona ikke fortsette.

Arbeidsløsheten

Per Kristian Foss sier om Regjeringens forslag til det revidert budsjettet at det er

”Et budsjett for å sikre og skape arbeidsplasser”.

(Uttalelsen er hentet fra s. 4 i ”Pressehefte fra Finansdepartementet om Revidert budsjett 2003”.)

Jeg nevnte på s. 28 at hvis jeg har forstått Foss rett, begrunner han denne uttalelsen slik: Regjeringens politikk fører til lavere

rente og svakere krone, og derfor også til lavere arbeidsløshet. Foran er det gjort rede for at det Foss sier om hvordan Regjeringens politikk påvirker rentene og verdien av krona i høy grad bygger på synsing. Derfor bygger hans begrunnelse for at Regjeringens politikk fører til lav arbeidsløshet også i høy grad på synsing.

Jeg vil dessuten peke på at de endringene i statsbudsjettet Regjeringen foreslo i Revidert nasjonalbudsjett var så små at det er en rimelig forenkling å si at Regjeringen foreslo at budsjettet ikke skulle endres. Det er derfor nærliggende å resonnerer slik:

Foss hevder at det statsbudsjettet han går inn for at vi skal ha det kommende halvåret er et budsjett som vil sikre og skape arbeidsplasser. I så fall virker det rimelig å anta at det statsbudsjettet vi hadde fra november 2002 til i dag – dvs, det samme som Foss vil bruke i tiden framover - var et budsjett som var godt egnet til å sikre og skape arbeidsplasser i den perioden.

Vi vet imidlertid at arbeidsløsheten har økt mye fra november i fjor til i dag. Ut fra dette og resonnementet foran er det liten grunn til å tro at det budsjettet Foss ønsker, vil sikre og skape arbeidsplasser i tiden framover.

Kanskje vil Foss argumentere slik mot dette resonnementet:

Av flere grunner måtte vi vente at det ville ta noe tid før den politikken vi fører begynner å virke. Dette er forklaringen på at arbeidsløsheten økte i forrige halvår.

Etter en stund vil imidlertid de tilsiktede virkningene av vår politikk komme. Derfor kommer arbeidsløsheten før eller senere til å bli lavere hvis denne politikken kommer til å bli ført. Lavere renter og svekket krone de siste ukene viser at dette er i ferd med å skje.

Før jeg aksepterer at denne argumentasjonen er noe annet enn synsing, ønsker jeg

å få vite hvilke forhold som førte til at det tok lang tid før politikken begynner å virke,

og

informasjon om Norges økonomi som gir grunn til å mene at om forholdsvis kort tid. – antakelig allerede i det kommende halvåret, - vil politikken begynne å virke, dvs. at

de fleste av de nåværende arbeidsplassene vi har nå, vil bli bevart,

og at

det vil bli skapt flere nye arbeidsplasser enn vi kommer til å miste.

Slike opplysninger gis ikke i Revidert nasjonalbudsjett. Jeg oppfatter dette som en indikasjon på at påstanden om at Regjeringen har lagt fram et budsjett som vil sikre og skape arbeidsplasser, i høy grad bygger på synsing.

Merk også dette: Ifølge prognoser fra Statistisk , Finansdepartementet og Norges Bank vil arbeidsløsheten fortsette å øke en tid framover. (Se Tabell 3.1 s. 15.) Også bak disse prognosene nå det være innslag av synsing. Men hvis jeg har forstått Foss rett, er deres synsing forskjellig fra hans.

Referat av og kommentarer til det Kjell Magne Bondevik sier om revidert nasjonalbudsjett 2003

Per Kristian Foss er langt fra alene i sitt syn på hvordan arbeidsløshet bør bekjempes og på hvordan det reviderte statsbudsjettet påvirker arbeidsløsheten.

Dette er ingressen til en kronikk statsminister Kjell Mange Bondevik skrev i Dagsavisen for 21. juni i år:

"Det viktigste vi kan gjøre for å bekjempe arbeidsløsheten er å fjerne årsakene til den. Dette har vært Regjeringens enkle prioritering. Lavere rente og dempet press på kronkursen var min viktigste prioritering i budsjettet for i år."

Overskriften på kronikken gir uttrykk for Bondeviks vurdering av den politikken Regjeringen fører. Den er: *En politikk som virker.*

Denne vurderingen utdyper Bondevik bl.a. slik:

"For bedriftene – og for arbeidet med å sikre og skape arbeidsplasser – er fallet i kronkursen viktigst. Industriens effektive valutakurs er svekket med hele 10 prosent siden nyttår. Bedriftenes konkurransekraft er tilsvarende styrket. Eksporttallene for mars for prosessindustrien er de beste månedstallene siden juni 2001. Krona er nå mer enn 10 prosent svakere mot euro enn den var i 2002. Det kan redde tusenvis av utflyttingstruede arbeidsplasser. Det viser at Regjeringens politikk virker. (Min understreking .)"

Bondeviks påstand om at Regjeringens politikk virker, må i høy grad bygge på synsing. Det kan begrunnes på samme måte som det er begrunnet foran at Foss i høy grad må bygge på synsing hvis han hevder dette: Regjeringens politikk fører til lavere renter og svakere krone og derfor også til lavere arbeidsløshet.

Kapittel 6 Hva kommer antakelig regjeringspartiene til å si i valgkampen om kommunenes økonomi og velferdsstatens muligheter?

Referat av og kommentarer til uttalelser fra Kjell Magne Bondevik

Sitater fra en kronikk i Dagsavisen

I en kronikk i Dagsavisen for 19. mai 2003 skriver Kjell Magne Bondevik bl.a. dette:

"Kommunene er selve krumtappen i vårt velferdssamfunn.

Regjeringen la i vår fram en kommuneproposisjon - - Vi foreslo en vekst i kommunesektorens totale inntekter på mellom 3.75 og 4,25 milliarder kroner , eller om lag to prosent.

Den offentlige innsatsen for gode velferdsmuligheter har aldri vært større enn i år.

Gjennom det arbeidet Kommunenes sentralforbund har drevet gjennom Effektivitetsnettverket har vi fått dokumentert at folk flest er svært fornøyd med tjenestetilbudet i kommunene. Det gjelder både omfang og kvalitet.

Selv med fortsatt store uløste oppgaver foran oss har vi grunn til å glede oss over den velferden vi har bygd opp. Jeg har tro på at regjeringen i samarbeid med Stortinget skal videreutvikle denne velferden gjennom mer penger

til kommunesektoren kombinert med økt frihet for lokalsamfunnet."

Mine kommentarer

Jeg er enig med Bondevik i at kommunesektoren er selve krumtappen i vårt velferdssamfunn. Derfor er det først og fremst forholdene i kommunene vi må beskjeftige oss med når vi skal vurdere utsiktene for den velferden som ytes av det offentlige.

Hvis jeg ikke hadde visst noe om forholdene i kommunesektorene før jeg leste Bondeviks artikkel i Dagsavisen 19. juli, ville den antakelig ha gitt meg disse inntrykkene:

Kommunenes økonomi er god

Det er lite å utsette på de velferdstjenestene som ytes av kommunene.

Den norske velferdsstaten kommer til å bli styrket i årene framover. Bl.a. kan vi regne med at den kommer til være bedre neste år enn i år.

Hvorfor ville jeg antakelig ha fått disse inntrykkene? Gir de treffende beskrivelser av de faktiske forhold? Her er mine svar på disse to spørsmålene:

Kommunenes økonomi er god

Jeg ville antakelig ha fått innrykk av at kommunenes økonomi er god fordi Bondevik skriver at den offentlige innsatsen for gode velferdsmuligheter aldri har vært større enn i år.

Ifølge opplysninger i massemedia er det imidlertid mange kommuner som sliter med dårlig økonomi. Her er et eksempel fra Dagsavisen for 25/7 03.:

”97 kommuner her i landet er satt under statlig administrasjon og kontroll på grunn av dårlig økonomi. Kommunene som står på Erna Solbergs ”svarteliste” må blant annet ha godkjenning av fylkesmannen til å ta opp nye lån, og innføre nye, varige driftsutgifter - - .”

Det er lite å utsette på de velferdstjenestene som ytes av kommunene

Hvis Bondeviks kronikk hadde vært min eneste informasjon om kvaliteten på de velferdstjenestene kommunene yter, ville jeg ha trodd at det er lite å utsette på den. Bondevik skriver nemlig dette: ” - - - vi (har) fått dokumentert at folk flest er svært fornøyde med tjenestetilbudet i kommunene. Dette gjelder både omfang og kvalitet. ”

I massemedia er det imidlertid blitt pekt på en god del svakheter ved ytingen av velferdstjenestene. Blant dem er omsorgssvikt i sykehjem, mangelfull hjemmehjelp og skolebygg som er så dårlige at inneklimaet er helseskadelig for elevene.

Når jeg nå skal nevne konkrete eksempler, er det nærliggende å hente dem fra mitt eget nærrområde, Follo, som består av bl. a. kommunene Ski; Ås og Vestby. I avisen Østlandets Blad - ofte kalt ØB – ble 21. juli i år referert en sterkt kritisk rapport fra Arbeidstilsynet om hjemmehjelpen i Follo. Rapporten gjaldt først og fremst arbeidsforholdene for de ansatte, men sa også mye om kvaliteten på de tjenestene som ytes.

Rapporten førte til debatt i ØB både om arbeidsforholdene for de ansatte og om kvaliteten på hjemmetjenestene . Avisen

gjorde rede for sitt syn i en leder 28. juli. Her er noen utdrag av den:

”De ansatte sliter. I Ski og i andre kommuner. Det har de gjort lenge. Det har ØB skrevet om mange ganger. Vi skal nøye oss med å nevne noen få. I fjor klarte ikke Vestby å skaffe nok ansatte. Det ga et dårligere tilbud til brukerne. Mat og hygiene var alt de ansatte rakk mens de raste rundt fra den ene til den andre.

I fjor kunne vi også lese om arbeidsbetingelsene til en hjemmehjelper i Ås. Hun rakk så vidt lunsj. Åtte pasienter stod på daglisten, og i gjennomsnitt brukte hun mindre enn en halv time på hver pasient mens hun kjørte rundt. Så fikk da også Ås ros for de hadde en slik effektiv hjemmetjeneste.

- - -

I dag sliter kommunene med en hjemmetjeneste som tar seg av både stell, vask og pleie av gamle og syke. De siste årene har det mest vært budsjettkutt og krav om effektivisering som har stått på dagsordenen i kommunene - - .

Ingen ansvarlige i kommunene bør derfor være forbauset over rapporten fra Arbeidstilsynet. Alt som står her har vært godt kjent og til dels vel dokumentert fra de ansattes fagorganisasjoner og gjennom media.”

Vi kan også feste oss ved dette :

Kommunene i Follo ser seg ikke råd til å gi opplæring av ufaglærte hjemmehjelpere.

Forhistorien til dagens hjemmehjelp er at i 1960-årene så en del husmorlag at mange eldre var ensomme og trengte noen å snakke med. Lagene etablerte en besøkstjeneste for å gjøre hverdagen til de gamle litt mindre ensom. De som kom på besøk, hjalp også vanligvis de gamle med innkjøp.

Denne besøkstjenesten ble gradvis overtatt av kommunene og kalt hjemmehjelp. Den er blitt utvidet på en del måter. Men den er også blitt trappet ned, i hvert fall i Follo. Det har skjedd ved at ensomme mennesker nå bare i liten grad får tilfredsstilt sine behov for kontakt med noen som har tid til å snakke med dem.

Hjemmehjelperne kan nemlig ikke gjøre dette hvis de skal rekke å utføre alle de andre oppgavene de er pålagt. I et intervju med ØB fortalte to hjelpere om en 92 år gammel kvinne som bare kaller dem ”har-ikke-tid-jentene”.

Den norske velferdsstaten kommer til å bli styrket i årene framover. Bl.a. kan vi regne med at den kommer til å være bedre neste år enn i år.

Jeg ville antakelig fått inntrykk av at kommunenes yting av velferdstjenester ville bli bedre neste år enn i år. Årsaken er at Bondevik skriver at kommunesektorens inntekter vil øke med to prosent fra i år til neste år.

Jeg ville antakelig også ha fått inntrykk av at velferdsstaten kommer til å bli styrket i årene framover. Bondevik skriver nemlig dette: ”Jeg har tro på at regjeringen i samarbeid med Stortinget skal videreutvikle denne velferden gjennom mer penger til kommunesektoren kombinert med økt frihet for lokalsamfunnet.”

Dette er en avgjørende grunn til at Bondeviks kronikk kan skape slike inntrykk :

Bondevik unnlater å peke på at hvis kommunene skal kunne opprettholde den standarden vi har nå, må inntektene deres øke. Han retter søkelyset bare mot det som skjer med bevilgningene til kommunene, mens det som er viktig for velgerne å få vite er om velferdsstaten kommer til å bli svekket eller styrket hvis Regjeringen får fortsette sin økonomiske politikk..

Så langt jeg kan bedømme kommer velferdsstaten til å bli svekket i årene framover hvis vi beholder vårt nåværende økonomiske system. I kapitlene 1 - 3 har jeg forklart hvorfor jeg mener dette.

Hva kan vi vente at regjeringspartiene vil si i valgkampen?

Det er sterk grunn til å anta at Kristelig Folkeparti vil si noenlunde det samme som Bondevik skrev i sin kronikk, nemlig dette:

Kommunenes økonomi er god

Det er lite å utsette på de velferdstjenestene som ytes av kommunene.

Den norske velferdsstaten kommer til å bli styrket i årene framover. Bl.a. kan vi regne med at den kommer til være bedre neste år enn i år.

I den kommende valgkampen vil antakelig de nåværende regjeringspartiene ønske å vise at de i hvert fall langt på vei er enige i bedømmelsen av den økonomiske situasjonen og de politiske mulighetene. Bl.a. av den grunn kommer sannsynligvis både Høyre og Venstre i sine valgkamper til å

beskrive kommunenes økonomi og velferdsstatens framtid på noenlunde samme måte som Kristelig Folkeparti kommer til å gjøre det.

Men dette er langt fra den eneste grunnen til at Høyre antakelig kommer til å være enig med Bondevik i synet på kommuneøkonomien og på velferdsstatens muligheter, Høyre går nemlig inn for betydelige skattelettelser, og må vente følgende kritikk for å gjøre dette:

Det kan ikke være riktig å redusere skattene og dermed også statens inntekter under forhold der kommuneøkonomien er dårlig og det er betydelige mangler ved velferdsstaten.

Så langt jeg kan bedømme er det nokså sannsynlig at Høyre vil svare på denne kritikken ved å argumentere for at kommuneøkonomien er god, og at forholdene ligger godt til rette for en styrking av velferdsstaten også om det gis betydelige skattelettelser.

Kapittel 7 Hva kommer antakelig Arbeiderpartiet til å si i valgkampen

Innledning

I en kronikk i Dagsavisen 21. juli 2003 drøftet Karl Erik Schjøtt-Pedersen mål og virkemidler i den økonomiske politikken. Fordi han er en framtrødende Arbeiderpartipolitiker, og fordi vi nå er nær valgkampstart, finner jeg det rimelig å anta at det han skrev i den kronikken, langt på vei er det Arbeiderpartiet kommer til å si i valgkampen.

Sitater fra Schjøtt-Pedersens kronikk

Dette er noen sitater fra kronikken:

Arbeid for alle er den viktigste oppgaven for Arbeiderpartiet.

Vi må sette inn tiltak for å utløse mulighetene til utvikling innen bransjer der vi er gode - og for å hindre nedbygging av konkurranseutsatte næringer.

Vi må styrke innsatsen for å skape nye arbeidsplasser. Dette kan vi gjøre ved å styrke den næringsrettede forskningen og ved å styrke forsknings- og utviklingsarbeidet i bedriftene.

Reiselivet kan styrkes gjennom økt internasjonal markedsføring.

Vi kan også tilføre skipsverftene nye arbeidsoppgaver, blant annet utbygging av ferjer som vi trenger.

Vi foreslår økt satsing (i fiskeoppdrettsindustrien) på oppdrett av nye arter som torsk, krabbe, steinbit og blåskjell.

Vi må øke skoletilbudet og eldreomsorgen i kommunene og samtidig hindre ledighet i kommunesektoren.

Arbeiderpartiet mener det er nødvendig å opprette flere tiltaksplasser for dem som er ledige.

Mine kommentarer

I det følgende forutsetter jeg at Schjøtt-Pedersen gir en treffende beskrivelse av hva Arbeiderpartiet kommer til å si i valgkampen.

En del velgere vil antakelig reagere slik på det Arbeiderpartiet kommer til å si i valgkampen:

Arbeiderpartiet peker på et stort antall tiltak partiet vil bruke i kampen mot arbeidsløsheten. Bl. a. fordi tiltakene er så mange, tyder det på at partiet kan gjøre en god del for å få lavere ledighet.

Arbeiderpartiets mål er arbeid for alle. Målet bør ikke tas bokstavelig. Noe arbeidsløshet vil det nok alltid være. Men Arbeiderpartiet vil neppe finne det hensiktsmessig å sette seg et mål det ikke har noen muligheter for å komme i nærheten av å få oppfylt. Følgelig er det grunn til å tro at partiet mener at ved å bruke de tiltakene det foreslår, kan vi bli kvitt mye av den arbeidsløsheten vi har nå.

Arbeiderpartiet håper antakelig at mange skal tenke slik, og at det skal få dem til å stemme på Arbeiderpartiet. De som gjør det, bygger imidlertid stemmegivningen på et uholdbart grunnlag. Her følger litt om dette.

1. Vi har Schrøder Light og vi er sterkt avhengige av de internasjonale konjunktorene. Derfor er det ikke mulig for noe parti, heller ikke Arbeiderpartiet, å sørge for lav arbeidsløshet. (Mer om dette i Kapittel 2. Se også Kapittel 3.)

2. De aller fleste av de tiltakene Schjøtt-Pedersen nevner i kronikken - både de jeg har referert og de jeg ikke har referert - fører til økte utgifter for staten.

Hvis jeg har forstått Jens Stoltenberg rett, ønsker ikke Arbeiderpartiet å finansiere økte utgifter ved å bruke mer oljepenger. I stedet skal de utgiftsøkningene partiet foreslår, finansieres ved en hardere beskatning som skal utformes slik: Folk med lave og middels inntekter (de som tjener mindre enn 300 000 kroner i året?) skal ikke rammes. Det er bare de med høye inntekter som skal beskattes hardere.

Så langt jeg kan bedømme vil den inntektsøkningen staten vil kunne få ved en slik skatteendring, være så liten at vi kan konkludere slik: Finansieringsproblemer fører til at de aller fleste av de tiltakene Arbeiderpartiet foreslår, vil partiet bare kunne bruke i små doser. Virkningen på arbeidsløsheten av disse tiltakene vil derfor være liten, sett i forhold til at vi nå har en registret arbeidsløshet på ca. 100 000, og til at den faktiske arbeidsløsheten uten tvil er noe høyere .

3. De som stemmer på Arbeiderpartiet for å få lavere arbeidsløshet, vil antakelig være mest opptatte av om partiet kan sørge for at arbeidsløsheten blir betydelig mindre i år eller i hvert fall i 2004. Av flere grunner vil ikke Arbeiderpartiet kunne gjøre dette. En av grunnene er at inntil neste stortingsvalg vil det være umulig å få støtte i Stortinget for Arbeiderpartiets skattepolitikk.

4. Så lenge vi er medlem av EØS, kan ikke norske myndigheter bestemme at ferjer Norge skaffer seg skal bygges

ved norske skipsverft hvis disse ferjene kan bygges billigere i andre EØS-land uten at kvaliteten blir dårligere .

Såvidt jeg vet har Arbeiderpartiet ingen planer om å foreslå at Norge skal melde seg ut av EØS.

Kapittel 8 Hva kommer antakelig de andre partiene til å si i valgkampen?

Med ”de andre partiene” mener jeg her Frp, SV og Sp. Dette er partier som er representert på Stortinget, men ikke i regjeringen.

Mine antakelser om hva Regjeringspartiene og Arbeiderpartiet kommer til å si, bygger som nevnt på Stortingsmeldingen om Revidert Nasjonalbudsjett og kronikker skrevet av Bondevik og Schjøtt-Pedersen. Jeg har ikke funnet kronikker eller annet stoff der framtrede personer i de andre partiene på tilsvarende måte drøfter målene og midlene i den økonomiske politikken. Mens dette skrives, vet jeg derfor lite om de andre partienes opplegg for valgkampen.

Mine antakelser om hva Fremskrittspartiet og SV kommer til å si i valgkampen, bygger hovedsakelig på det som ble sagt i massemedia da det ble forhandlet om Revidert nasjonalbudsjett 2003 i Stortinget. Dette grunnlaget er selvsagt svakt, men ønsket om å få dette heftet ferdig til valgkampen, har gjort at jeg ikke har kunnet skaffe meg et bedre grunnlag.

Jeg antar følgende:

Fremskrittspartiet og SV kommer ikke til å snakke om at Norge er så avhengig av det som skjer i utlandet at norske myndigheter verken kan klare å sørge for lav arbeidsløshet eller unngå at velferdsstaten svekkes. I stedet kommer hvert av partiene til å snakke om de gode tingene som kan oppnås ved å føre den politikken det partiet går inn for.

Fremskrittspartiet kommer til å foreslå skattereduksjoner som er større enn de Regjeringen kommer til å foreslå.

I likhet med Arbeiderpartiet kommer SV til å foreslå at personer som tjener godt, skal betale mer i skatt, og partiet vil bruke de ekstra skatteinntektene til velferdstiltak. Men av grunner som er skissert i drøftingen av Arbeiderpartiets politikk, vil virkningene av den økningen i statens inntekter være små. (Mer om dette i Kapittel 9.)

Sp var lite framme i mediene da Revidert nasjonalbudsjett ble drøftet. På et meget tynt grunnlag antar jeg at på de områdene som er relevante for dette heftet, vil det være store likheter mellom det Sp kommer til å hevde i valgkampen, og det Ap og SV kommer til å hevde.

Dersom disse antakelsene om hva de ”andre” partiene kommer til å si i valgkampen er riktige, kan vi konkludere slik: Av grunner som er nevnt i min kritikk av Høyre, Krf og Ap, kan også de andre partiene kritiseres for den valgkampen de kommer til å føre.

Kapittel 9 Oppsummering og mine konklusjoner

Forholdene i dag

Det er sterke begrensninger på norske myndigheters muligheter for å påvirke de økonomiske forholdene. Schrøder Light og stor avhengighet av internasjonale konjunkturer fører til at de verken kan sørge for lav arbeidsløshet eller bevare velferdsstaten.

I valgkampene gis det løfter som ikke vil kunne innfris.

Noen virkninger av disse forholdene

De forholdene som er skissert foran, bidrar til følgende:

Valgdeltakelsen synker blant annet fordi stadig flere tenker slik: Det har ikke noen hensikt å stemme . Partiene innfrir jo ikke sine løfter, og det blir jo den samme elendigheten uansett hvem som vinner valgene.

Med ”Stortingets sammensetning” mener jeg her fordelingen av representantene på de ulike partiene. Ofte har vi denne situasjonen:

Hvis det hadde vært stortingsvalg nå, ville sammensetningen ha vært meget forskjellig fra hva den er.

Dette er utilfredsstillende i et land som ønsker å være et demokrati.

En viktig grunn til at vi ofte har slike situasjoner er at de partiene som er representert i regjeringen mister oppslutning fordi de ikke klarer å innfri de løftene de ga ved siste stortingsvalg.

Hva må gjøres?

Hva må gjøres for å bevare (eller få tilbake) et demokrati som fungerer tilfredsstillende?

1. Partiene bør slutte å gi valgløfter de ikke kan innfri. (Mer om dette i Kapittel 3.)
2. Hvis demokratiet skal fungere tilfredsstillende, må en stor del av befolkningen interessere seg for politikk. Men det vil de neppe gjøre hvis dette er politikernes budskap til velgerne:

Vi kan ikke gjøre noe med de ”store” spørsmålene, dvs. de spørsmålene som antakelig opptar de fleste av dere mest. Vi kan nemlig verken sørge for lav arbeidsløshet eller klare å bevare velferdsstaten.

Hvis demokratiet skal kunne fungere tilfredsstillende må derfor det økonomiske systemet endres slik at myndighetene får betydelig innflytelse på de ”store” spørsmålene. Det fins ulike syn på om dette er mulig. Jeg har gjort rede for mitt syn i boka ”En annen verden er mulig – Et alternativ til internasjonal markedsliberalisme.” (Holte forlag 2002.) Der hevder jeg at vi både kan og bør gå over til et økonomisk system der innslagene av frihandel og fri flyt av kapital er mindre enn i det nåværende systemet.

Hva må gjøres for å kunne få tilfredsstillende økonomiske forhold?

Hvis vi skal kunne få tilfredsstillende økonomiske forhold, må vi bl.a. endre det økonomiske systemet slik at myndighetenes innflytelse på de ”store” spørsmålene blir betydelig. Det fins altså minst to viktige grunner til at systemet bør endres slik at myndighetenes innflytelse øker.

Utviklingen må være bærekraftig

Bare hvis den økonomiske utviklingen er økologisk bærekraftig, kan forholdene kalles tilfredsstillende. På litt lengere sikt er bærekraftighet enda viktigere enn å unngå høy arbeidsløshet og å bevare velferdsstaten. I dette heftet beskjeftiger jeg meg imidlertid med det som ser ut til å bli hovedspørsmålene i den kommende valgkampen, nemlig arbeidsløshet og velferdsstaten. Derfor finner jeg det forsvarlig å forenkle ved å se bort fra kravet om bærekraftighet.

Bli likevel ikke hjemmesitter!

Det er selvsagt en alvorlig svakhet ved vårt politiske system at myndighetene har så liten innflytelse på de ”store” spørsmålene. Men likevel vil jeg av bl. a. disse to grunnene oppfordre folk til å bruke stemmeretten når det er valg:

I tillegg til spørsmålene jeg foran har kalt ”de store”, fins det en rekke andre politiske spørsmål som også er viktige, og der myndighetene har en betydelig innflytelse. Her er et eksempel: Hvis vi ikke kan klare å unngå at velferdsstaten svekkes, hvilke deler av den skal vi da bevare, og hvilke skal vi gi avkall på? Den som har stemmerett, bør ikke la være å bruke sine muligheter for å påvirke myndighetenes håndtering av dette spørsmålet.

Jo flere som ikke stemmer, desto mindre blir det igjen av demokratiet.

Vedlegg 1 Mer om bruken av oljepengene

Bruk av oljepenger til kjøp i utlandet

Det er bare etterspørsel etter innenlandske produkter som bidrar til innenlandsk prisstigning, og som derfor kan svekke konkurranseevnen. Noen sier derfor:

Vi bør øke bruken av oljepenger og bruke økningene til kjøp av mer medisinsk utstyr fra utlandet. Dette vil heve standarden på norske sykehus uten å føre til en økt innenlandsk prisstigning som svekker konkurranseevnen.

De fleste framtrepende sosialøkonomer vil antakelig si noe i likhet med følgende i sine kommentarer til dette forslaget:

Selv om en slik deling vil skape administrative problemer er det tenkelig å dele de offentlige bevilgningene to deler der en ene *skal* brukes til kjøp utlandet. Men den delen av bevilgningene som det kan bli aktuelt å båndlegge for kjøp i utlandet, vil antakelig være så liten at vi kan se bort fra den når vi drøfter handlingsregelen for bruk av oljepenger.

Bør oljepengene brukes til investeringer i Norge i stedet for å plasseres i utlandet?

Noen spør:

Sett at Norge bruker oljepengene til å investere i innenlandske bedrifter i stedet for å plassere det aller meste av dem i utlandet. Det vil vel skape arbeidsplasser i Norge mens investeringene foretas? Og på sikt vil vel investeringene styrke norske bedrifters konkurranseevne, og derfor forhindre utflytting av norske bedrifter til utlandet?

Her er mine svar:

At økte investeringer vil føre til at flere kommer i arbeid, er fordelaktig på kort sikt, men antakelig bare på kort sikt. La oss nemlig anta etterspørselen i Norge nå er så høy som den kan være uten at dette skjer: Høy etterspørsel fører til at den innenlandske prisstigningen blir så rask at vi får en uakseptabel svekkelse av konkurranseevnen. - I så fall kan det argumenteres for at investeringene i Norge ikke bør øke, fordi det vil føre til økt etterspørsel, og derfor til at våre priser stiger ”for raskt”.

Opprustning av konkurranseutsatte norske bedrifter som følge av økte investeringer, vil på sikt øke disse bedriftenes konkurranseevne. Det kan bidra til mindre utflagging, dvs til at færre bedrifter flytter produksjonen fra Norge til andre land. Men så langt jeg kan bedømme har vi mange bransjer der dette ikke vil være nok til å forhindre utflagging til land der lønnskostnadene er betydelig lavere enn hos oss. En effektiv politikk mot utflagging må antakelig bygge på kontroll av kapitaloverføringene til utlandet. (Mer om dette min bok ”En annen verden er mulig”.)

Oljepengene og eldrebølgen

I diskusjonene om hvor mye oljepenger vi bør bruke, har det ikke bare vært diskusjoner om prisvirkningene av bruken. Mange har hevdet følgende:

I den perioden der vi rammes av eldrebølgen, bør myndighetene bruke av oljefondet for å sørge for dette: Pensjonistene må få de inntektene de har krav på. Den

offentlige omsorgen for gamle og syke må være akseptabel.

Derfor må vi ikke bruke ”for mye” oljepenger i de årene vi har igjen til vi rammes av eldrebølgen.

Her er en av mine kommentarer til denne ”visjonen” om bruken av oljepengene:

Fødselstallene i de ulike land er slike at når vi kommer til å bli rammet av eldrebølgen, vil, sett i forhold til antall gamle, de andre europeiske landene, ha enda færre folk i yrkesaktiv alder enn vi. Deres eldrebølge-problemer vil følgelig være større enn våre. I denne situasjonen er mange nordmenns ”visjon” at Norge skal bruke av sin formue til å kjøpe en del av den arbeidsinnsatsen som ytes av yrkesaktive i andre europeiske land. Denne politikken vil gjøre det lettere for oss å håndtere våre eldrebølge-problemer. Men den vil forsterke de andre europeiske landenes problemer med å ta vare på sine gamle, siden det jo blir færre av deres yrkesaktive som kommer til å arbeide med den oppgaven. Jeg synes dette er en usolidarisk måte å utnytte at oljen har gjort oss formuende, og tar derfor avstand for en lik utnyttning.

Noe tilsvarende kan sies om en framtid der pensjonene kan være høyere i Norge enn i andre land fordi vi bruker av oljefondet. Her følger litt om det.

De pensjonene nordmenn får, kommer til å bli brukt på, bl.a disse måtene :

Betaling for hjelp som ytes svensker, dansker, tyskere, hollendere osv. som velger å arbeide en tid i Norge fordi lønningene lommer til å være litt høyere hos oss enn i deres hjemland. (At lønningene antakelig kommer til å

være litt høyere i Norge enn i deres hjemland, skyldes at oljen har gjort Norge rikere.)

Betaling til spaniere for tjenester de yter til norske pensjonister som har slått seg ned i Spania.

Disse to typene av bruk innebærer at norske pensjonister gjennom sine kjøp legger beslag på arbeidsinnsats som ytes av "folk i yrkesaktiv alder" som er hjemmehørende i andre europeiske land. Dette forsterker de problemene eldrebølgen skaper i de landene.

Vær oppmerksom på at det jeg har sagt foran, er min oppfatning, Så langt jeg kjenner til, deles den ikke av særlig mange politikere.

Vedlegg 2 Partienes løfter i forrige valgkamp

Sist vi hadde valgkamp var høsten 2001. Den gang gjaldt det valg til Stortinget.

2. august 2001 hadde Aftenposten et lengere intervju med meg. Tittelen var "Kler av Ap og Høyres valgløfter" Dette var noe av ingressen:

Umulig. Høyre lover å gi oss like mye velferd som i dag, samtidig som det lover skattelette. Ap lover å videreføre velferdsstaten. Begge partiene mangler økonomisk dekning for sine valgløfter, mener professor Fritz C. Holte.

Mistillit. Samfunnet opplever en betydelig politisk slitasje og tretthet. Kombinasjonene av valgløftene i årets valgkamp og den politikken som kommer til å bli ført etter valget, vil styrke mistilliten til de politiske partiene mener han.

Intervjuet vakte en kort stund en god del oppsikt. I flere avviser ble det hevdet at dette var et viktig innspill i valgkampen. Det ble kommentert av bl.a. Jens Stoltenberg og Jan Petersen, som begge avviste mine påstander. Men etter noen få dager så det ut til å være glemt, og ingen ting tyder på at kritikk av denne typen fra meg og en del andre har fått noen stor innflytelse på forberedelsene til partienes til høstens valgkamp.

På min nettside www.fritzholte.com finner du intervjuet i fil H 83, og en del av debatten i tilknytning til intervjuet i filene H 61 - H 64 og H 58 - H 76.

Om forfatteren

Fritz C. Holte (f.1925) var fra 1954 til 1990 først dosent og senere professor i sosialøkonomi ved Norges Landbrukshøyskole. I samme periode var han medlem av flere offentlige utvalg, hadde oppdrag for Finans-departementet og var gjesteforeleser i Sverige og USA.

Mange kjenner ham som forfatter av lærebøker i sosialøkonomi og debattbøker.

I hans siste bok "En annen verden er mulig - Et alternativ til internasjonal markedsliberalisme" (ISBN 82-996486-0-2) skisseres både et alternativt system for organiseringen av Norges utenriksøkonomi, og et alternativt system for organiseringen av handelen og kapitaloverføringen mellom industrilandene. Boken er et innlegg i debatten om globalisering. I boken drøfter Holte hvorfor vi med den nåværende økonomiske systemet får massearbeidsledighet, et brutalt arbeidsliv for mange, skjev fordeling, forvitring av velferdsstaten, utvikling som ikke er økologisk bærbar, økonomiske kriser og en utbredt følelse av avmakt. Disse spørsmålene blir også drøftet på Holtes nettside www.fritzholte.com.